

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre 10 frt. o. 6.
Félévre 5 „ 50 kr.
Évnyegyedre 3 „ „ „
Egy hóra 1 „ „ „

Szerkesztői szállás:

belső tordantosa 122. szám.

Kiadó hivatal:

középutasa Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

5t hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr.
2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasensteint és Vogelnél (Neuer Markt 11 szám.)
Posten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilvántartási díj:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez csimzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY”

1870. oct.—dec. évfolyamára.

Hogy t. olvasóink a nagy fontosságú harci eseményekről rögtön és pontosan értesülhessenek, minden nevezetesebb eseményről **eredeti távsürgönyöket közlendünk.** A lap megjelenése közben érkezett távsürgönyöket külön adjuk ki. A más lapok által hozott táviratokat a „Legújabb” rovatban találják fel t. olvasóink; ha a pesti táviratokkal érkeznek nevezetesebb hírek, ezeket a „K. Közlöny” rendkívüli mellékleteként, a pesti lapok megérkezése után pár órával, külön lenyomatban hordatjuk szét.

A Szerkesztőség.

Előfizetési díj:

octob.—decemberi évfolyamra 3 frt., egy hóra 1 frt. o. 6.

Az előfizetési pénzek posta-utalvánnyal kiadó Stein Jánoshoz (bél-középutcai könyvkereskedésbe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

A lajthántuli reichsrath vajudása.

— A lajthántuli államférfiak tapasztalhatják, hogy: a ki „születet vet, vihart arat!” Elődeik minden kitalálható módon uszíták a magyarokra hazánk más ajku nemzetiségeit; ma az utódok küzdenek ama bajokkal, melyeket a nemzetiségi izgatás amott kellett, hol már az erőszakos nyelvrozálás művét befeljeztettek hitték. A tüzzel játszódtak, s ime hogyan égeti becses kőrmeiket; de fájdalom, hogy nem azokét, kik a gyanyagot és a parázst halomra gyújtották.

A bécsi Reichsrath képe egy elszomorító chaos. A csehek még sem akarnak bemeenni a birodalmi tanácsba, s bár, a legújabb táviratok szerint, ismételve felszólítá a kormány a prágai országgyűlést a reichsrathi követek megválasztására, nagyon kétes, eleget tesz-e a felhívásnak. Potocki odáig ment, hogy miniszteri tározakat is ajánlott a cseh vezéreknél mintegy biztositékul a kormány loyális szándékaira nézve, így akarván a cseh pártot békülékenységre bírni; de ez előékenység is visszautasított, minden a cseh országgyűlés legközelebbi szavazatától fétetvén általok függővé.

A lengyelek ugyan beléptek a reichsrathba, de ezt csak is azon reményben tévák, hogy a Potocki miniszteriumtól s az osztrák birodalmi tanácsától sikerülend Ausztria foederatív alapokon eszközözendő szervezését kivívni. Ily célból jelentek meg a birodalmi tanácsban a slovenek, a morvák, az istriaiak, karantánok és krajnák is. Az ultramontanok és feudálok csak addig hajlandók a jelen osztrák kormányt támogatni, míg nem győződnek meg tökéletesen arról, hogy az állam szerkezt, a leltint Schmerling-korszak felé vissza terelő, nem áll a Potocki kormány szándékában, baltalmában, így az erőhatalom és alkotmányosság vegytőléből összegyurt kormányrendszer aranjuezi napjai visszahozhatatlannal elmúltak — örökre.

Maradnának még a németek; de ezek erejét a pártokra szakadozottság zsebbasztja el, e miatt nem haladhat előre Lajthán túl az alkotmányos átalakulás műve. E felett, a nagy eszme ferde fel fogásából eredt fatalizmus is kísért soraikban, s államférfiak vagy határozatlanok, vagy félazemmel még vissza vissza pillantgatnak a germanizáció husos fazekaira.

A dolgok állapota az, hogy a jelen osztrák kormány egyetlen szó többséggel győzött pillanatra a birodalmi tanácsban. Hogy ez nagyon is gyaló parlamentarizmus, bizonyíthatni fölösleges. De van ennek egy másik árnyoldala is, t. i. az, hogy ez állás kevés sikert ígér a kiegyezkedési kísérleteknek, már pedig ettől van föltételezve magának a Reichsrathnak további működése is.

Az első ülésben a rendes elnök megválasztása is elnapoltatott volt a cseh reichsrathok beérkezése és a kormány — a német autonomisták is ellenségesen lépve fel vele szemben — csak annyit tudott kivinni, hogy az elnapolás rövidabb időtartamra történt. Ebben az lett volna a nyereség, hogy a tárgyalások hamarabb megindulhattak volna; ámde a rövid határnap miatt nem lehetett

remény a csehek beérkezésére, s így Rechbauer egy második elnapolási indítvánnyal lépett fel.

A reichsrath, második ülésében egy szavazattöbbséggel ellene mondott a további elnapolásnak; az elnökválasztás megtörtént, sőt Pasco-tini a válaszfeliratot is indítványozá, mi hasonlólag egy szótöbbséggel napirendre is tűztetett. Mielőtt azonban másnap a felirati indítvány tárgyalás alá kerülhetett volna, ismét szönyegre hozott Rechbauer elnapolási indítvány, s mintán a Potockival szemben oppositiot képező német autonomisták voltak többségben, egy szótöbbséggel elhatározott, hogy ez utóbbit tárgyalandják a felirat előtt.

Az osztrák birodalmi tanácsa tehát odáig haladt, hogy a kormánypártnak még az egyetlen szótöbbsége sem állandó; ha hivat mind össze is hívja, mintán a csehek nélkül csak 149 reichsrath van jelen, azon esetre, ha a felirat keresztültviteltét forcírozná, könnyen megtörténhetnék, hogy a másodszor is elnapolásra szavazott 67 tag a gyűlésből elmarad, s így a reichsrath határozatképtelenné válik, nem lévén együtt a szükséges 100 tag.

Mi nem ismerjük a Potocki-kormány titkos terveit, melyekkel a bajon segíteni vél; a Rajner-ministerium emlegetését inkább figyelmeztető intésnek tartjuk. Engedni fognak-e a csehek a koronázási ígéretek, ez kevéssé valószínű, s ezért ma még mély titok, hogyan találják meg a tömkelegből kivezett utat a lajthántuli Theseusok, kik ismét az elnapolás Ariadnefonalát fogták kezükbe.

Országmentő felfedezés.

(Brrr.) A „Hon” maholnap kifogyhatlan tárházává válik azon különböző tervezeteknek, melyek célja: a támadó háborút megakadályozni, s a nemzetközi jogok ép-ségének alapján az államok függetlenségét jövőre is biztositani.

Valóban dicseretes buzgóságot fejt ki e projectálásban a legolvasottabb lap főszerkesztője Jókai Mór; csak az a kár, szerfellett nagy kár, hogy egethasogató phantasiája, s tősgyökeresen magyaros, ragyogó tolla fellegmagasan röptül; e madártávlatból aztán nem igen veheti élesen szemügyre a dolgok practicumát.

En legalább úgy vagyok Jókai terveivel, hogy léggolyóra alapított épületet szemlélek bennök, s minden pillanatban attól tartok, hogy e páratlanul szilárd alakzat a kártyavár sorsára jut.

Közelebb szólottam e lapokban a „honvéd-otthonmarasztó” tervezetéről, nyiltan kifejezve azon nézetemet, hogy ez aligha lesz alkalmas a támadó háborúk meggátlására. Legyen szabad ezuttal bemutatnom azon genialis planumát, mely Austria-Magyarország nagyhatalmi állását, jövő fenmaradását látszik hivatva biztositani.

A tervezet alapeszméje nagyszerű (!); célja a szabadság érdekeire nézve üdvös; csakis kivihetősége látszik némi (!) nehézségekre ütközni.

A planum kigondolására Jókait az ösztönzé, hogy a lengyel lapok a mi dualistiscus birodalmunkat actióra buzdítják, azt hozván fel erre okul, hogy tétlenség esetére önmagát semmisítené meg a monarchia, mely már is a szomszédok kegyelméből létezik; e felett ijesztgetnek az oroszszal és a keleti kérdéssel.

Ha jól emlékszem az orosz hatalommal való ijesztgetés csak ezeltől egy hóval is „hon”-i divat volt; ezt hozták fel indokul a „szigorú semlegesség”-nek keresztelt fegyvertelen tétlenség vulgo „magameghuzás” szükségessége mellett. Miért akarja tehát Jókai ezt az ijesztgetést a „lengyel lapok”-ra fogni, holott az saját organuma érdeme. De az igazat bevallva inkább is van okunk az orosz terjeszkedéstől tartani, mint attól a lajthántuli mumustól, mely a pangermanizmus és — slavizmus veszélyeivel viszonyítva nevétséges papirossárkány.

Ne kezdjük háborút „sehol és senki kedvéért” — ez megtagadhatlan szent igazság, örök emlékezetre méltó, államférfiai bölcs tanácsadás. Hanem itt az a kérdés: mit tegyen Magyarország-Austria azon esetére, ha Franciaország netaláni végleveretése után, más valaki kezdene olyan háborút, mely minket a szó teljes értelmében fálnak szoritana, s az önhatározás lehetőségétől is megfosztva, tétlenségre kárhoztatna?

Jókai azt javasolja, hogy tartsuk magunkat távol az „európai bonyodalmak”-tól és mit se félünk attól, hogy „jelentéktelen államunk” sülyedünk; hisz Poroszország is így tett 50 évig, mégis, a midőn kilépett a sikra „kiderült, hogy neki van egyedül csatázni való fegyvere, betanult serege és hadviseléshez való pénze.” Hogy mi is ezt a szerepet játszassuk, Jókai következőleg útastit:

1915-ig hadd élcelődjének velünk; mi rendezzük gazdaságunkat, törlesszük adósságainkat, neveljük jó erkölcsben, tudományban fiainkat, leányainkat; tanítsuk sok-ajku (!) népünket hazaszeretetre, kenyértermő szorgalomra; békében tanuljunk hadviselést s a szabadságban erősítsük meg az államot.” Majd, e félszázad múlva, leszünk 40 millió állampolgár, s „szabad lesz ismét beleszólni Európa nagy kérdéseibe.”

Lám, lám, milyen szépen ki van ez czirkalmazva. De hát ha amolyan 50 éves noncuramus szerepet vállalna Magyarország-Austria, ki állhat jót arról, hogy ez a monarchia, félszázad elteltével, még hozzá szólhat (!) az európai nagy kérdésekhez? Jókai biztositja e lehetőséget! Szép és nem drága; de megnyugtató aligha elfogadja valaki.

Ha Magyarország-Austria Jókai tanácsa szerint látna a megerősödéshez a kitűzött 50 év alatt, a helyett, hogy 40 millió állampolgárra szaporodna, leapadhatna 8 millióra, vagy még rosszabb is történhetnék vele; mert ama nagyszerű terv fögtanositásához az kellene, hogy ez idő alatt minket se bolygasson senki, ez pedig éppen nem valószínű. Sokkal valószínűbb az, hogy terjeszkedési vágytól eltele nagy szomszédaink, kik egyenlő jellegű aspirációkkal, bár különböző célok felé haladnak előre a hódítás mezején — nem hagynak nekünk 50 éves nyugtat, hogy rendezkedhessünk s adósságainkat törlesszhessük, hanem gondoskodni fognak arról, hogy „sokajku” népünket „hazaszeretetre” ne taníthassuk, de legyen alkalmunk gyakorlati leckéket venni a „hadviselésben”; nem hagynak, hogy „a szabadságban erősítsük meg az államot”, mert Európa politikai légkörét egészen megrontanák és megoldanák a függő nagy kérdéseket nálunk nélkül és a mi róvásunkra úgy, hogy 50 év múlva már nem lenne mihez, és nem lenne ki hozzá szóljon — tartozván akkoron a 40 millió állam a mesében élő nagyhatalmak közé.

Ezzel az 50 éves nyugalmas szervezkedéssel tehát ne ámítsuk magunkat, főleg ne másokat; mert ha hívőkre találunk, utóvégre nagyon szomorú vége lenne a phantasia-dús dolce far niente-nek.

Jókai politikája úgy látszik oda vergál: hagyjuk megoldatni a keleti kérdést is egyik jó barátunk izlése szerint, mert hátha a török még elég erős egymagára; aztán becses reánk nézve a délszlávok barátsága és nem a mi dolgunk, hogy „a török császár alattvalóit a török absolutizmus igája alá visszahajtsuk.” Régióta olvasgatom én is a magyar és más lapokat, de soha sem láttam magyar politikusi olyanforma nyilatkozatát, mely ezt tüzte volna ki monarchiánk feladatául. Hanem a do-log bibéje itt is abban rejlik: érdekében áll-e Magyarország-Austriának, hogy a délszlávok és a „török császár (más) keresztény alattvalói” az orosz absolutizmus igája alá jussanak? Gondolom erre nézve nem nehéz a feletet akár specialis érdekeinket vegyük számba, akár az európai polgárosultság postulatumait latolgassuk.

Aztán Jókai maga mondja, hogy „mi élni akarunk — megmaradni, helyünk-ből ki nem mozdulni”, ezt pedig az 50 éves siestával el nem érhetjük. A vigasztalás ugyan elbájolóan hangzik: „és in fine finai, ha Oroszország mindjárt elfoglalja a fejünk fölött a mennyországot, s a lábunk alatt a poklokat is, még akkor sincs okunk azon bándokni, hogy élünk, s sietni meghalni csupa félelemből.”

Már, jó ural! ha egyszer odáig fog-nánk eljutni, hogy felettünk is, alattunk is Oroszország az ur, akkor az önként meghalással is elkéstünk és az összetöre-tés is túlhaladt álláspont leend.

Jókai azt hiszi, hogy az ő 50 éves

meghunyáskodást tanácsló nézetét osztja „az igen nagy többség Magyarországon”; alig hiszem, hogy ennyi fellengő poeta lakozzék hazánk földén; meg is ártana az efféle igen sok a jóból a mi népünknek.

Életérdekeink szemmel tartása, erélyes megóvása, oltalma; érdektársaink maga idejében való gyámolítása; a szabadság ügyének szolgálata mindenha: — ezek a mi talizmánjaink és nem az 50 évre csigaszerű behuzódás saját házunkba; különben arra ébredhetnénk, hogy másokat elhagyva, magunk is egyedül maradtunk, mások kegyelmére utasítva. Azt se higgyük, hogy tőlünk függ csendben dolgozni 50 évig; ellenlábasaink nem hagynának nyugodni, a minthogy e jóakaróink kezeit már most is csak az nem látja közöttünk, a ki látni nem akarja.

Jókainak Poroszországról vett hasonlata is nagyon sántit. Nekünk nem áll hatalmunkban oly positiót választani, melyben egyfelől az érdek- és célokban rokon óriás szárnyai alatt, másfelől egy nagy nemzet közepében erősödhessünk. Még az sem tőlünk függ, hogy a gördülésnek indult nagy kérdéseket 50 évre megakasszuk, vagy éppen visszatoljuk; a télen szembunyás útján pedig ezek okvetlen összezuhanának, nem engedvén időt a megerősödésre, a 40 millióra szaporodásra. Ezért, ha „élni és gyógyulni” akarunk csak barátkozunk meg a gondolattal, hogy hiába akarnók a Struczmadarat utánozni, s hogy: küzdés az élet, ez fejt az erőt és menti meg az életrelőt.

Telepedjék bár ma Magyarország-Austria a legpuhább rózságyra, tövis tömeggé változnék az alatta azon perczben, a mint a borussimus végdiadala után megkezdén az orosz hatalom a tevőleges munkát, és Vilmos a sas vállalná el cserében a figyelő és intő szerepét, mivel üsdök óta: egyik kéz a másikat mossa.

Lajthán-tuli dolgok.

A reichsrath f. hó 27 én tartott harmadik ülésében Rechbauer tegnap ismételve szót emelt a reichsrath elnapolására vonatkozó indítványának elővétele mellett, még pedig Pasco-tini br. felirati javaslata előtt tárgyalatni. Rechbauer az elnapolás szükségességét azzal támogatja, hogy a birodalmi gyűlés az ő Felsége a császárhoz intézendő feliratot mindaddig nem tárgyalhatja, míg a lakosság minden része nem vehet részt a tanácskozásban. Erre elnapolási indítványa egy szótöbbséggel elfogadtatott s a felirati javaslat tárgyalása lemaradt a napirendről. Legközelebbi ülés csütörtökön volt. A legújabb táviratok szerint a miniszterium is belenyugodt az elnapolásba.

Póttanfolyam Szamosujvárt.

Az, ki tökéletesített közlekedési eszközök által gondoskodik a haza anyagi érdekeiről, szolgálatot tesz ugyan a hazának és tartozását iránta lerója; de nagyobb, jobb szolgálatot tesz az, ki eszközről gondoskodik, melyen az eszmék — mert ezek teszik az embert — közlekednek. Ilyeneket pedig csak az iskola által építhetünk, mondja Eötvös József br. . . .

A magy. ki. vallás és közoktatási ügyér úr ő nagyméltósága által az ország különböző pontjain, a mutakozó szükséglet követelte számmal, 6 heti időtartamra megnyitvatni rendelt ideigl. képez-dei póttanfolyamok felállításával ilyen, eszmék közlekedésére alkalmas eszközöket nyújtott e hazát lakó népnek; és így ezen, a tanügy megbecsülhet-leu hasznára tett intézkedésével, mely — közvetve — ismét anyagot hord a haza alapjainak lerakásához. . . az emberiség, a haza körül már eddig szerzett nem kis érdemeit egy ujabbal gyarapította, mely méltó tárgy a hálás nemzet kezében arra, hogy az elismerés örökzöld leveleiből kötött füzérrel ékesítse fel ő nagyméltóságának érdeműs halántékait. . .

Kötelességet, melylyel a nyilvánoságnak tartozunk, teljesítet, midőn a tek. Szekesztr úr szives engedelmével e becses lapok olvasóit a Szamos-ujvárt felállított id. képezdei póttanfolyam főbb mozzanatairól értesitem.

. . . . Alig érkezett meg aug. 7 én negos Ket-holy József kir. tanácsos és tanfelügyelő úr városunkba, azonnal Szongott Kristóf gym. tanár, ki nemcsak a magyar előadásokra neveztetett ki tanárnak, hanem az id. képezde vezetésével is biztatott meg és Dumbrávy László fegyenczházi

nár, kire a román előadások bizáltak, tisztelgés végett ő usága szállására siettek, hol előbb a megnyitás órája állapított meg, aztán a magas kormány által küldött tanszerek és segédkönyvek vétettek számba.

Másnap ő nagysága a kitűzött órában az ezen alkalomra kinevezett képezdei tanárok kíséretében a gymn. épület érkekezeti termében üszegytült magyar és román néptanítók közt megjelent, kikhez igen alkalomszerű szavakat intézett, melyek a képezdei tanfolyam meghallgatására egybegyűlt tanítókat különösen arról tették bizonyossá, hogy az előadások közt a türekvésnek, mely valódi meggyőződésük megingatását, vagy a nemzetiesség elfojtását (mitől a románok tartottak is ?); midőn nép- és középtanodáinkat tömegesen elözülik, ezen haszontalan félelem nem jut eszükbe, bár a képezdében csak hat hetet kellett, ezekben pedig gyermekeiknek több évet kell tölteniük, tüzné ki célul, még látzata is hiányzani fog, és főgond hiányos ismereteik bővítése, az egyes tantárgyak módszeres közlése, a tanszerek megismertetése és azok helyes kezelési modorukra fog fordíttatni.

Innen a képezde helyiségébe mentünk át, hol a negos tanfelügyelő úr következő szép beszéddel nyitotta meg a tanfolyamot:

"Tisztelt tanító urak!

Ezen képezdei pót-tanfolyamnak engedélyezése a vallás- és közoktatási miniszter ur által, kétségen kívül, a nevelészetit exigentia és a nemzet akaratának kifolyása.

A magyar országgyűlés ugyanis, mihelyt hozszű idő után a cselekvés terére léphetett, törvényhozási első teendői közé sorozá a közoktatásügy rendezését, és így lőn 1868-ban — ezredéves életünk közmívelődési történelmében — az első közoktatási törvény megalkoiva, indokolván azt egyrészt: a népnevelés terén Európa többi mivelt államaitól való elmaradásunk; de más részről az: hogy e föld népeinek életkérdés a cultura; ezen törvény 20 férfi tanító képezde felállítását az országban rendeli el.

Azonban a képzett tanítók hiányának érzékeny behatása alatt miniszter ur már ez intézmény hosszabb időt igénybe vevő létesülése előtt, módot és eszközöket akart adni a tanító uraknak a cultura követelményei által indokolt ismeretek megszerzésére.

Mert csak a néptanítóknak a modern népoktatás alapelvei elsajátítása által szélesített ismereteiben és a paedagogia észszerű alkalmazásában áll népnevelésünk haladásának lehetősége.

Es ez célja a ma megnyitandó képezdei pót-tanfolyamnak.

A tisztelt tanár urak feladata tehát, már a tanfolyam rövid tartamánál fogva, nem lehet az: hogy a rendes képezdekben előadni szokott tantárgyakat előadják, hanem igenis az: hogy önöket pótllólag az okeszerű tanítás alapelveiben és fogásaiban a legszükségesebb ismeretekre vezessék, végre a tanszerek helyes kezelésével megismertessék.

Legfőbb mozzanata hát e tanfolyamnak: hogy önök a kor egyik tudományát — a paedagogiát elsajátítsák.

A mult traditioival jelen közéletünk minden nyilvánulásaiban és így a nevelés terén is, sokat szakított.

A gyermeket önállóan, helyesen gondolkodni, értelmesen beszélni tanítani és pedig a szemlélet alapján, a tanulási vágyat felébreszteni és a felérésztetett a tárgyak konkrét állapota feltűntetésével folytonosságban tartani; ellesni a gyermek élményeit, megismerni értékesi bajlamait és belső életének egyes, nyilatkozó jeleneit s ezekből indulni ki, feladata a mai tanítóknak.

Es erre legfőbb segély a nevelészet, a módszeres oktatás.

Ennek történelme mutatja: hogy csak azon tanítás gyümölcsöző, szellemtápláló, mely a gyermek értelmi fokához van alkalmazva, mely tehát nem engedi meg, hogy csak elvont fogalmak taníttassanak.

Mert habár „a gyermek szellemnek vannak metaphysikai (érzéktüli) szükségletei, de ezen szellem gyenge még arra: hogy szemléleti alap és a tárgyak együttes — konkrét — állapota nélkül azokból összes ismereteket s reális érzelmeket teremtsen magának.”

Elő fognak adatni, sőt gyakorlatilag alkalmaztatni az okeszerű tanítás szabályai, fejtegettetni fog az oktatás módszere, vagyis minő lélekállapoton nyukszik a tanító bánásmódja a gyermekekkel? mely míg egyrészt felkelti a tanulási üszít, másrészt egy nagy erkölcsi érzelmeket teremtend a gyermekben, t. i. a tanító és ez által az emberek iránti szeretetet.

A tanszerek helyes kezelése megkönnyíti a gyermek összes ismereteit.

Ezek megszerzésére ad alkalmat a pályatér, mely a most megnyitandó tanfolyamban önök előtt felnyílik.

Nem új e tér, tudom, megküzdték önök már azon, de mert az emberiség művelődése, haladása feltartóztatlan, végetlen,

mert a tudomány, mely magában véve nem cél, csak eszköz a haladásra, kimeríthetlen és mindig előre törő,

és a nevelészet, tudomány; a mindig haladó mivelttség új hódításra hívja fel önöket e pályatérre,

ren, minél több ismereteket szerzendének önök, annál többet nyer a közoktatás.

Emberi rendeltetésünk a tökéletesedésben áll, van, nekünk a népoktatásban kettős feladat jutott, emberiségi és különleges nemzeti.

E kettős feladat megoldásában elsőrendű tényezők a néptanítók.

Ezért, midőn örömmel üdvözlöm önöket e térre, a kettős ügy szent érdekében kitartó szorgalom- és igyekezetre kérem fel.

Önök pedig t. tanár urak! kik a tanítás fáradságait ki sem pihenve, készséggel vállalkoztak e tanfolyam vezetésére, fogadják őszinte köszönetemet és azon reményem hű kifejezését: hogy hol a népoktatás ügye ily készséges akarattal képes fentartani, ott ilyen akaratlan Isten áldása és a siker teljessége leand.”

A lelkesedést, melyet ezen talpraesett beszéd előidézett, leirni nem vagyok képes.

Megjelent összesen 53 tanító, ezek közt volt egyházi képezdét végzett okleveles tanító is. Magyar: 21, román 32, román. kath. 8, hely. v. 11, gör. kath. 28, gör. keleti 4, őrm. szert. 2. A napidíjak rendes időben pontosan szolgáltatott ki.

A megjelent tanítók teljesen át voltak hatva azon igazság érzetétől, hogy: a tanodák jósága azon egyik biztos ismétel, melyből a polgárok, tehát az ország miveltiségi fokára is következtetni lehet; de mivel azt is tudták, hogy a tanodát nem a tanrendszer, hanem a tanítók teszik, igen, mert a tanító jelenségétől tételtetett föl a közoktatás jósága, azért, hogy legalább a „középszerű tanító“ nevezetre szert tehessenek, az előadásokat nemcsak feszült figyelemmel hallgatták, hanem a hallottakból maguknak szorgalmasan jegyzeteket is készítettek; szabad idejüket vagy eszmecserre vagy négyes hangra irt ének, zenedarabok gyakorlásával töltötték. Így használva fel az ugy is rövidre szabott időt, a jó eredmény nem maradhatott el, a miről negs. tanfelügyelőnknek is meggyőződhetni septe. 6-ika — ugyanis e napon látogatta meg képezdénket — elég alkalmat nyújtott; a 20—27 éves tanítók szabatos feleleteit örömmel hallgatta és távoztaikor a tanított siker felett teljes megelégedését nyilvánította.

A magyar tanítók, hogy azon szívélyes viszony, mely tanárukhoz és öket egymáshoz kötötte, emléke megörökíttessék, tanárukkal együtt lefénnyképezték magukat.

A bezáras f. hó 18-án történt. Az igazgató-tanár köszönetet mondott azon előzőkeny modor és lekötőlező magatartásért, melylyel az előadások alatt találkozott, mit a tanítói kar nevében a közkedvességtől és már 75 tavaszt látott Sebestyén Péter viszonzott.

Mielőtt házi tűzhelyeikhez visszatértek volna az igazgató tanárt még szállásán is megtisztelték bucsulátogatásunkkal, a „Hymnuson“ kívül még több, négyes hangra irt nemzeti dal elzengésével csak előbbi állítástomat igazolták, míg Lebedi János deési román. kath. tanító egy igen csinos beszéddel bucsúzott el, melyben éltette a nevelés és oktatás sz. ügyeért buzgó b. Eötvös József ügyér urat, éltette a negs. tanfelügyelő urat nemcs Dobokamegye iskolatanácsával együtt, kik képezdénk megnyitása körül bonfini lelkesedéssel fáradoztak, éltette végre Szamosújvár város, minden szép és jó iránt meleg érdeklődést tanusító képviselő-testületét, mely nemcsak a tanítókat látta el szabad szállással, hanem tantermeit is a legnagyobb készséggel ajánlotta fel a képezde helyiségéül. Az igazgató-tanár viszonzásából csak néhány sort idézek, „Éltessék önöket is az ég, adjon erőt és kitartást, hogy még számtalan ifjút nevelhessenek a hazának, kik majd ismét képesek legyenek másokat tanítani, mert akkor fáradságuk édes gyümölcse sirhantjuk fel-emelkedése után is boldogíttandja e hont, mely áldást mond önökre, kik híven betöltve sz. hivatásukat, megnyugosznak anyai kebelén!”

Egy tanügyi képviselő.

Sz.-Udvarhely, sept. 24. 1870.

A mult héten vett bucsut a sz.-udvarhelyi ref. iskolának köztisztelőben álló tanára Paál Ferenc az ifjuságtól, kit a magas ministerium a kolozsvári tanítónő-képezde igazgató tanárának nevezett ki. A kitűnő philosophus és felemelkedett lelki paedagogus hivatászerűleg futá meg közöttünk 4 évig tartó pályáját. Erdemei, miket a közügyek tövises mezéjén gyűjtött magának, emléket soká feledhetlenné teszik. Mint tanár benn az iskolában édes kötelességének ismerte tanítványait tudományos készséggel adni át a hazának, s e tekintetben gondos figyelmét semmi sem kerülte ki; testületi szellemet teremtett közöttük, az önképzés terén nemcs versenyre buzdítá őket, úgy, hogy alatta az önképzőkör szavalati és irodalmi, ének- és zenekari osztálya teljesen virágzott; bevezetni törekedett ezen kívül tanítványait a socialis élet minden viszonyaiiba, sokaknak kijelölve az életutat. Csoda-e tehát, ha a búcsu alkalmával a tanítványok fájdalma a mélyen megindult tanár előtt zokogó sirásban tört útát magának? Amaz óranegyed magasztos jelenetet mutat: a könyező tanárt siró tanítványok között látni! Bácsbeszéde nem csillogott rhetorikai phrasistól, de annál melegebb, annál megbatós volt. Mondá a többek

közt tanítványainak: „Azon idő, melyet önök közt töltöttem, életem becses ideje, láthatják azt, hogy önöktől nem örömet válok meg; megvallom, hogy azon szíves barátság, mit irányomban tanúsítottak, engem örökre lekötölez. Én eljöttem ide azzal a jó reménnyel, hogy ez iskolának basszáhassak, s önök engemet megértve, támogattak is; részüröl annyi jó indulatot tapasztaltam, hogy az elválás órája fájdalmas. Tudják azt mindannyian, hogy az udvarhelyi ref. iskolának jó hírneve nem egyedül a tanárok jó indulatától függ, hanem nagy részben a tanuló ifjuságtól is; e tanoda jó hírnevét, becsületét megőrizni testamentomként önöknek hagyom, s hogy ha én e tanoda jó hírnevét továbbra is hallom, meg leszek győződve, hogy önök reám megemlékeztek.”

Paál Ferenc tanárnak tényei, miket az iskola érdekében minden irányban tett, emlékének soká zálogai lesznek.

Azonban nem csak az iskola körül volt Paál Ferenc tanár szorgalmas munkás, hanem koronként kirándult falukra, leszállt a népelet alsóbb rétegeibe, tanulmányozó figyelemmel kísérte a szellemi élet mozzanatait, szerzett tapasztalatait elhozta a magasabb köröknek, a hiányokat felderíté, semmi fáradságot nem kimélt, hogy az elhanyagolt állapotnak valahára vége legyen. Érté a költő ama mondatát:

„Hass, alkoss, gyarapíts
S a haza fényre derül.”

Ennyi elismerésben méltó, hogy a közügy barátja részestüljön. Hasonló kitartást, hasonló buzgóságot kívánnak Paál Ferencnek a közügy barátjai közül

Tübben.

Lapszemle.

A „Moskovskija Vjedomosti“ a németek annectálási vágyaira ezt jegyzi meg: „A németek arra is hivatkoznak, hogy sajátjukat a vad Gothok és Vandalok még az V. és VI. században foglalták el. De ha Germania határait mint örökséget az atlanti és középtengernél keresi, akkor az igazság ugy hozza magával, hogy azon földek, melyeket egy időben a szlávok birtak, most is azoké legyenek; Germania saját egységét kívánván, ugy hisszük, hogy a németeknek az összes szláv nemzetek és földek egybeolvasása ellen semmi kifogásuk sem lehet. A szláv nemzetek nyugaton az Elbáig mindent birtak, tehát a mai Poroszország Elbától keletfelé igazságtalanság, melyet kijavítani kell. De a németek csak nyugatra nézve akarnak igazságosak lenni, s nem keleten is; itt nem keresnek semmi nemzetiséget, semmi történelmi igazságot — a mit egyszer Germania elrabolt, az kell, hogy örökké a németeké legyen; sőt még az is, mit még el nem foglaltak „törvény és igazság“ szerint kell, hogy legyen a németeké. Így okosodnak a junkerek.”

A sz. pétervári „Birzsevia Vjedomosti.“ a „Pall-mall“ és „Daily News“-nak azon állítására, hogy a semleges hatalmak nem gondolnak vele: hozzácsatolják-e a poroszok Germaniához Elsaszt, vagy sem? — és a Granville lordnak azon nyilatkozatára: „a mit a kard kezdett, azt a kard be is fogja fejezni; a győztes legjobban tudja, milyen garantiák szükségesek a béke főtartására“ — az orosz lap megjegyzi: „még ily óvatos, üsző és rab-szolga hangon egy angol kormányférfi nem beszélt.”

A szt. pétervári „Novoje Vremja“ a háborút szintén tárgyalva, mindenben a Bismarckféle ravasz politikát és Napoleon méltatlan magaviseletét büösnek találja. Védi a jelen franciaia kormányt, melynek elnem ismerését a semleges hatalmak részéről nagy hibának, sőt véteknek nevezi. Tanácsolja tovább, hogy Poroszországot a békekötésre kényszeríteni kell, de nem olyanra, melyent Bismarck kívánna.

Franciaország szétdarabolását nem szabad engedni — Európa fontolja meg jól, hogy a francia vér minden csöppjét egykor drágán fogja megfizetni.

A csatateréről.

Tours, sept. 27. A lillei megyefőnök a belügyministernek Párisból, galambpostával érkezett következő híreket táviratolta: Tegnap, 23 kán, a Manduy-hadosztály a poroszok által megszállva tartott magaslatok és a villejuifi fensik ellentámadást intézett.

A csata hajnali 3 órakor kezdődött. Tábortügeink az erők tüzelése által támogatott több órai csata után a moulin-jacueti és villejuifi redoutot, valamint a hantes bruyersi redoutot bevették: oszpataink megállták a helyet, s azt folyvást elfoglalva tartják.

A poroszok vesztesége tetemes. A mozgó nemzetőrök jól viselték magukat. Ugyanazon napon Saisset admirál 200 gyalogossal, 400 tengerészeti gyaloggal és a szajnai csatárok nyolcz századával fényes kémszemlélt eszközölt; mely alkalommal a poroszok Drouzy helységéből eluztek.

Ezzel egyidejűleg Ballaon tábornok megtámadta Pierrefi helységet, s onnan a poroszokat elverte; mire csapataink minden akadály nélkül visszahúzódtak St. Denisbe.

Mint Tours-ból 25-ről jelentik, Gambetta- és

Ferry-nek egy, személyesen Cremaux-hoz intézett levélkéjében ez mondatik: „Páris kész hőies ellentállásra, mind a pártokhoz, mind a régi reactiohoz tartozó összes polgárok egyetértene az iránt, hogy a kormányt hőiesileg támogassák. — Ha ön porosz sürgönyök által arról értesülne, hogy Párisban zavarok ütöttek ki, ne bigyje el azt, s erőiesen csáfoltassa meg. Nekünk roppant erőnk van, nemzetörség, mozgó őrség és csapatokban; — minden szükséges élelmi- s hadiszer készlettel el vagyunk látva, s az egész télen át tarthatjuk magunkat; vajha Franciaország hőies erőiesítést fejtené ki.”

Marsaille, sept. 26. A helyhatóság 10 millió kölcsönt vesz fel. Ma este 551 garibaldista megy el Toursba. Ma 32.000 nemzetörség felett leand szemle, kik közül 18.000 jól fel van fegyverezve.

Tours, sept. 27. A „Corr. Havas“ megosáfolja a „Times“nak azon híret, mintha Bazaine meghódolást ajánlott volna.

Brüssel, sept. 26. A németek nagy előkészületeket tesznek a Páris alatt táborzó sereg rendes élelmezésére. — Sedanból a zsákmanyl ejtett ostromszert Páris alá szállítják. — A porosz vasuti táborok helyreállítják a párisi vasut szétrombolt pontjait. — Minden jel oda mutat, hogy a háboru még sokáig fog tartani.

London, sept. 26. A déli és nyugoti departementok préfectjei confederatiót képeznek közös védelem végett.

Bismarck gróf jegyzékei.

Bismarck gróf a háboru s a békefeltételek ügyében, következő két — táviratilag már említett — sürgönyt intézett „több“ semleges hatalomhoz:

I.

Rheims, 1870. sept. 13.

Franciaországhoz való viszonyunk hibás fel fogása által, melyet baráti részről is tapasztalunk, indítatva érzem magamat, hogy a következőben ő felségének a királynak a német szövetséges hatalmak által osztott nézeteiről nyilatkozzam.

Mi a plebisitumban s a reá következő látszólag kielégítő franciaországi állapotokban a béke biztosítékát s a franciaia nemzet békés hangulatának kifejezését véltük látni. Az események másra tanítottak, legalább kimutatták, mily könnyen változik át a hangulat másra. A népképviselők, a senatus s a közvélemény sajátozganumai majdnem egyhangu többsége, a hódító háborut el lenünk oly hangosan és nyomatékkal követelte, hogy az elszigetelt békebarátoknak nem volt bátoráguk ellentmondani és „hogy ő felsége Napoleon császár nem igen mondott valótlanságot, midőn még ma is azt állítja, hogy a közvélemény állása kényszeríté őt a háborura.”

E ténynyel szemben mi biztosítékainkat nem a francziák hangulataiban kereshejük. Nem csatlajuk meg magunkat az iránt, hogy ezen háboru folytán Franciaország közelebbi új támadására és nem állandó békére kell elkészülnünk, és hogy ez egészen független ama feltételektől, melyeket talán Franciaországnak tenni akarunk. A vereség magában véve az, büös támadások részüröl történt győztes visszautasítása az, mit a franciaia nemzet sobasem bocsátand meg nekünk. Ha mi most, minden területi átengedés nélkül, minden sarc nélkül, minden előny nélkül csak fegyvereink dicőségével vonulnánk ki Franciaországból, mégis ugyanazon gyűlölet, ugyanazon bosszuvágy maradna a sértett húság és uralomvágy miatt vissza a franciaia nemzetben, s csak azon napra várna, melyen remélhetné, hogy ez érzelmeket eredménynyel tényekké változtatja.

Nem a kétség ügyünk igazságában, nem az aggály, hogy nem lennénk elég erőesek, volt az, mely bennünket 1867-ben a már akkor közel levő háborútól visszatarított, hanem azon írtózat, hogy épen győzelmeinkkel idézzük fel a fentebb rajzolt szenvedélyeket s a kölcsös ölkesezés s mindig megújuló háborunak aeráját, midőn azt reméltük, hogy a két nép békés viszonyainak hosszabb tartama s gondos ápolása által mindkettő békéjének és jólétének aerájához biztos alapot nyerhetünk. Most, miután kényszerítettek bennünket a háborura, melyet ellenettünk, oda kell törekednünk, hogy vedelmünkre a francziák legközelebbi támadása ellenében jobb kezességeket nyerjünk, mint jóakarataikéit.

A biztosítékok, melyeket 1815 után ugyan ezen franciaia vágyak ellen, s az európai békéért a szent szövetségben s más, Európa érdekében alkotott intézményekben kerestek, az idő folyamában elveszték hatásukat és jelentőségüket; úgy, hogy Németország egymaga lőn kénytelen Franciaországnak ellentállani, saját erejére és saját segédeszközeire levet utalva. Oly erőiesítést, mint a jelenlegi, a német nemzetlő nem szabad többé igényelni, s azért kénytelenek vagyunk, Németország és az európai béke biztosítására anyagi biztosítékokat követelni. E biztosítékokat nem nyújthatja nekünk egy ideiglenes kormány, hanem

ală - BCU Cluj-Napoca.

STEIN JÁNOS

Kolozsvártt,

főter 2-dik szám, a tanácsház mellett.

(3—*)

Van szerencsém a nagyérdemű közönség tudomására juttatni, miszerint

papír-, író- és rajzszer kereskedésemet

megnagyobbítottam, a menynyiben az eddiginek meghagyása mellett, a tanácsház tőszomszédságában, egy egészen új

papír-, író-, rajz- és festészetiszer kereskedést

nyitottam, mely feladatul tűzte ki a t. vásárló közönség igényeinek minden tekintetben a lehetőségig megfelelni.

Azon bizalom, melylyel a n. érd. közönség évek hoszszu során megtisztelni kegyes volt, indított és tette mintegy kötelességemmé üzletem egyik ágának a

papír-, író-, rajz- és festészeti-szerek kereskedésének

megnagyobbítását és annak a mai kor kívánalmainak színvonalárai emelését.

Ennek elérése végett több bel- és külföldi gyárosok- és kereskedő házakkal érintkezésbe téve magamat, sikerült oly egyezségeket hoznom létre, melyek által lehetővé vált t. vásárlóim részére czikkeim jóminőségét és az árak jutányosságát biztositanom.

A szédelgések korában élven, minden szilárd jellemű kereskedő zavarba jő, midőn üzletét hirdetéssel ajánlani akarja, tartva attól, hogy az ámitó, sokat mondó és ígérő nyegléssel tévesztetik össze, mi nem is csoda, alig lévén már egyén, ki egy vagy más módon a kereskedelem ily iparlovagjai valamelyikének hangzatos hirdetése folytán reá nem szedetett volna.

Ha az ily szabású kereskedők példáját akarnám követni, most elég alkalmam nyílnék a legfellengzőbb kifejezésekkel dicsérgetni új üzletemet, ez csodít ugyan, de csak oly kereskedőhöz illő, ki a közönség jóhiszeműségét, különben kellenéssel nem bíró áruinak jó ároni tudására akarja felhasználni.

Elmondhatnám, hogy: „mindent oly olcsó árért fogok adni, mint azt kívülem senki sem képes“; azonban ezt feleslegesnek tartom, mivel ezt a t. közönség legjobban megítélheti jól tudván, hogy oly üzletember, ki az évek hosszu során a gyárosok és nagy kereskedő házakkal folytonos egybeköttetésben állott, az áruknak előnyösebb árban beszerzését inkább eszközölheti, mint az, ki még a kezdet és a hitel kivívásának nehézségeivel küzd.

Uj üzletemet a t. közönség figyelmébe ajánlván bátor vagyok a már eddig is tapasztalt megtisztelő bizalmat és pártolást továbbra is kikérni. Részemről pedig mindent elkövetek, hogy azt kiérdemelni képes legyek.

Kolozsvártt, 1870, September hó 15-kén.

Kész szolgájak:

STEIN JÁNOS.

Ertesítés

a „Magyar Polgár“

összes olvasó közönségéhez.

Régi óhajtásom teljesült, midőn jelenthetem t. olvasóközönségünknek, hogy augusztus hó 1-től a „Magyar Polgár” a körülményekhez képest egész vagy félíven

mint napi lap jelenik meg.

A kik ismerik viszonyainkat, s azon roppant nehézségeket, melylyel nálunk egy napi lap megindítása jár, bizonyára méltányolni fogják áldozatkészségünket, s támogatni fogják törekvéseinket, hogy állandóvá tethessünk a Királyhágón inneni részekben egy olyan organumot, mely a haza és nemzet érdekében becsülettel kíván működni.

Lapunk a **legelső magyar napi lap** ez elszigetelt kis országrészben. Lépést tarthat ezután a politikai eseményekkel, s nem leszünk arra kárhozthatva, hogy későn járunk, napok elteltével a magyar főváros lapjai után.

A „Magyar Polgár“ naponkénti **eredeti távirati tudósításai** mellett külföldi levelezőkről is gondoskodott, s különösen a francia-porosz hádjárat alatt, semmi áldozatot nem kimél, hogy a leggyorsabb s lehető kimerítő tudósításokat hozzon. (444) (1—*)

(444)

(1—*)

a hadjárat térképét,

melyet a fejlődő eseményekhez képest **ujakkal fogunk felelőserélni.**

Tárczarovatunkban a hadjárat egyes epizódjai a legérdekesebb események, történeti cikkek, jellem- s uti rajzokat stb. fogunk közölni.

Előfizetési feltételek:

Egy egész évre (1870. augusztus 1-től 1871 július végeig) **16 frt.**
Örök évre (december végeig) **7 ft. 50 k.**

Evnegyedre (1870 aug. 1-től október végeig)	—	—	4 ft 50 k.
(október végeig)	—	—	3 ft.

[illegible]

K. Papp Miklós.

M. P. szerkesztője és kiadó tulajdonosa.